

BODNÁR LÁSZLÓ

**A SZŐLÉSZET ÉS BORÁSZAT HELYZETE AZ
1990-ES ÉVEKBEN**

ABSTRACT: Nowadays we can witness a rearrangement process in the field of wine-growing and wine-producing. One of the reasons is the significant slackening of market possibilities, and also the growing quality requirements. The mistakes, unclassified questions of profit-process become more and more acute. Exportation-centredness of wine-producing should remain, it is of great importance. It can be realized through a more standardized requirement-system in the field of both foreign and home Trade ensure this we need a fixed production basis, carefully elaborated concepts concerning our activity in the foreign market. Sooner our exportation was characterized by a one-channel sale-system. Nowadays, however, wine is delivered to the foreign market by more trade and exporting companies. The development of wine-growing and wine-producing, which could meet the necessary demands, is possible in perspective only. The present situation, on the one hand, defines the next measures, but in the perspective, on the other hand, it also limitations the size and pace of the development.

To restore the harmony between production and consumption, to make distorted price and value relations meet market value standards, to provide a profitable production on ground of utilizing oecological, biological and technological reserves, to validate the points of view of origin, naming and quality-loyalty in the product-structure are urgent tasks in the field of wine-producing. We need differentiated consumer prices in the country which would be in harmony with consumption prices and solvent demands. The

exportation orientated character of wine-producing requires grounded foreign trade activity.

A szőlő-bor vertikum – a kimutatható fejlődési pálya ellenére is – évtizedek óta a különböző termelési-értékesítési szektorokból származó feszültségek színtere. Klímaviszonyaink között rendszeresen ismétlődnek az elemi – néha katasztrofális – károk, de ugyanúgy kiugró szőlőtermések is. Termőhelyenként – még a nevezetes borvidéken is – évjáratok függvényében nagy tehát a mennyiségi, még inkább a minőségi ingadozás. Ennek következtében egyes években borhiány, máskor feldolgozási, tárolási problémák jelentkeznek. Rendszeresen ismétlődnek a pénzügyi gondok főként a termelés, a feldolgozás gazdaságossága, máskor a károk felszámolása, de ugyanúgy az új termelőkapacitások létesítése, vagy a meglevő korszerűsítése, ill. a készletek finanszírozása területén. A 90-es évekre olyan piaci helyzet alakult ki, hogy az értékesítési lehetőségek jelentősen, sőt messze elmaradnak a szőlő- és bortermelésünktől.

A külpiac telítettsége, de a hazai értékesítés nehézségei miatt is létfontosságú a jól végiggondolt, a változó piaci igényekre is tekintő termelés. Ennek feltétele egyfelől a termelők kapcsolata a feldolgozással, másfelől a teljes vertikum – belcértve a külkereskedelmet is – érdekeltiségének a közelítése. Csak így tud a termelés gyorsan és pontosan megfelelni a kívánt színvonalnak és az értékesítés is a nagy áldozatokkal megszerzett piaci pozícióknak.

A bel- és külpiaci pozíciók megőrzéséhez és kihasználásához sokféle nemzetgazdasági érdek fűződhet. Az általános gazdaság- és agrárpolitikával összefüggésben időnként más és más szempontok kaptak hangsúlyt. Ilyenek pl. a racionális földhasznosítás, vagy a szőlőtermelés dinamikus növelése, ill. a borászat fejlesztése, máskor térségi – borvidéki fejlesztési célok, vagy a nagyüzemi szempontok előtérbe helyezése, megint máskor foglalkoztatási, jövedelemszerzési és -növelési szempontok stb.

A múltra visszatekintve megállapítható, hogy a vertikumra ható tényezők együttes hatásának eredményeként összességében javult az ültetvények szerkezeti összetétele, még inkább termőképessége, de a termelési és borászati kapacitások összhangja is lényegesen jobb ma, mint a fejlesztés kezdetén. Azaz a szőlészet és borászat korszerűsége, ezáltal hatékonysága is sokat javult.

A 70-es években indult és a 80-as évek elejéig tartó élénkülő termelési kedvet jelezték a viszonylag kiegyensúlyozott üzemi és az ismét lendületet vett kistermelői telepítések. Viszonylag egyenletes ütemben emelkedett az átlagtermés mégpedig úgy, hogy közben területcsökkenés ment végbe. Az átlagtermések emelkedése többé-kevésbé kompenzálta a termelési költségek gyors növekedését. A jövedelmezőség azonban – főleg a monopol felvásárlási árak hatására – mégis erősen ingadozott. A megvalósított borászati fejlesztések révén azonban végeredményben javult a termelő és a feldolgozó kapacitások összhangja.

A korábbi évtizedek fejlődését kétségkívül az akkori kedvező értékesítési lehetőségek /KGST piac/ motiválták. A viszonylagosan kiegyensúlyozott – lassan csökkenő – hazai borfogyasztás mellett dinamikus emelkedett a borexport. Tartósan állt fenn olyan piaci helyzet, amelyben az értékesítési lehetőségek – és azok kihasználása – lényegesen meghaladták a bortermelésünket. Az ágazat termelési tervelőirányzatai az értékesítési lehetőségekből indultak ki, de a termelés korlátaira nemigen tekintettek. Ez sajnos egyoldalúan mennyiségcentrikus szemléletet honosított meg az egész vertikumban. És még így is a borforgalmazás rendre elmaradt az előirányzatoktól, a hazai szőlőtermelés "hiányát" olcsó borimporttal és az un. kiegészítő termelés pótolta. Csak ezzel lehetett a VI. ötéves tervidőszak végéig sikerrel teljesítettnek tekinteni a szőlészet-borászat feladatait. Egyidejűleg azonban – sajnos – több vállalatnál fellazult a szakmai igényesség. Alacsonyabb minőségi kategóriájú termékeket – "feljavítva" – magasabb minőségként hozták forgalomba, máskor a feltüntetett termőhely és fajta nem felelt meg a tényleges származásnak és az is előfordult, hogy különféle termékekhez nem természetes /szőlő/ eredetű anyagokat használtak fel. Az ebből és a borimportból származó "előnyök" sajnos szervesen beépültek a borászatra szakosodott szervezetek gazdálkodásába.

Az ellentmondásos "fejlődési" folyamat a 80-as évek második felében megtört. A sorozatos fagykárosodás átmenetileg 50 ezer ha-on, tartósan pedig 25 ezer ha-on csökkentette az ültetvények termőképességét és szinte egyidejűleg drasztikusan beszűkültek a korábbi "jó" – mert nem igényes – piacok is. Az utóbbit egyfelől a Szovjetunió importkorlátozása, a KGST viszonylatú árucseré-forgalmi aktívumunk kialakulása, másfelől a hazai fizetőképes fogyasztói kereslet, ill. a termelés mennyisége rövid átmeneti időszakokra összhangba

került. Ugyanakkor árdiszparitás alakult ki, ami abban jutott kifejezésre, hogy a fagykáros évek viszonylag magas felvásárlási árait a fogyasztói vagy a külkereskedelmi árak már nem viselték el. Növelte a feszültséget a közgazdasági szabályozás módosulása /1988. január 1-től/, ami a fogyasztói árak növelésére, az adóztatási rendszer megváltoztatására és a hitelezési gyakorlatra egyaránt vonatkozott. Növelte a problémát az is, hogy a belkereskedelem a csökkent forgalom árrés tömegét az árréskulcs növelésével igyekezett kompenzálni. Kétséget kizáróan hozzájárult a vázolt "borpiaci" helyzet romlásához, hogy a fogyasztók bizalma okkal ingott meg a forgalomban levő borok iránt. Mindez együttesen a forgalom lanyhulásához, túltermelés látszatához, a likviditási és felvásárlási-finanszírozási feszültségek éleződéséhez vezetett.

Más oldalról viszont a mennyiségi szempontok kerültek túlsúlyba és eltorzultak az értékviszonyok. És nemcsak a szőlő- és borárakban mutatkozott meg a bizalomvesztés, de a szakmai fegyelem is fellazult az ágazat az igénytelen – esetenként nyerészkedő – piac kiszolgálójává vált. Így aztán napjainkra olyan helyzet alakult ki, amely egyidejűleg hozza felszínre az összes ellentmondást. A felhalmozódottakat és az újkeletű feszültségeket együtt.

A szőlő-bortermelési ágazat válsághelyzetbe került. Kialakulásában csak másodlagos szerepe volt az ültetvényeket ért súlyos *fagykársorozatnak*, döntő válságtényezőnek azonban az államilag korábban garantált, ezért biztosnak és tartósnak hitt KGST – főleg szovjet – piac beszűkülése, majd teljes összeomlás bizonyult. A kialakult helyzetben a borászati üzemek többsége időlegesen átválalta az általa integrált szőlőtermelők többletköltségeit és a készletezés költségeit is. E kényszer miatt jelentős veszteségek leírására kényszerült.

1981-ben az ország *szőlőterületének* 53%-a az Alföldön, 30%-a Dunántúlon, 17%-a pedig Észak-Magyarországon található. 1990-ben ez az arány annyiban módosult, hogy a szőlészet 48%-a az Alföldre, 33,5%-a a Dunántúlra, 18,5 %-a pedig Észak-Magyarországra esett. A szőlőtermelésben az *Alföldön* a megyék sorrendje a következő: Bács–Kiskun, Pest, Csongrád, Hajdú–Bihar, Jász–Nagykun–Szolnok, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Békés. Ha Budapestet is ide soroljuk, akkor a főváros szőlőtermelése csak Békés megyéjét előzi meg. A *dunántúli* sorrend: Veszprém, Zala, Tolna, Somogy, Baranya, Győr–Moson–Sopron, Fejér, Komárom–Esztergom, és Vas,

az *észak-magyarországi* pedig: Borsod–Abaúj–Zemplén, Heves és Nógrád megyék egymásutániságával alakult ki.

Az 1981–1990 közötti évek szőlőtermelésének adataiból az is kiolvasható, hogy legnagyobb *együttes szőlőterülettel* a kistermelők rendelkeztek, s csak ezután következtek a mezőgazdasági szövetkezetek, azután a mezőgazdasági vállalatok és végül a társaságok. Termésátlag vonatkozásában viszont a mezőgazdasági vállalatok és gazdasági társaságok mutatták fel a legjobb eredményeket, s csak ezután következtek a termelőszövetkezetek és a kistermelők.

A megyék szerinti termésátlag mutatók jelentősen eltérnek a szőlőterület földhasznosításon belüli arányától. E szerint a sorrend a következő: Heves, Somogy Tolna, Győr–Moson–Sopron, Bács–Kiskun, Komárom–Esztergom, Veszprém, Borsod–Abaúj–Zemplén, Zala, Fejér, Vas, Jász–Nagykun–Szolnok, Csongrád, Pest, Hajdú–Bihar, Baranya, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Nógrád. Budapest termésátlaga 9260 kg/ha, amelyet csak Heves megyéjé múl felül.

Az ország 1990. évi szőlőtermelésének helyzetét az 1. 2. és a 3. ábra szemlélteti.

A *szőlőtermelők*, ill. a *feldolgozók közötti vita* nem újkeletű. Két évtizede még az a "hír" terjedt el, hogy "olvasatlanul" dől a pénz a szőlőtermelő gazdaságok kasszájába. Azóta viszont – évenként tapasztalhattuk – a termelés költségei módosultak, folyamatosan emelkedtek. A jövedelem csökkenésével párhuzamosan csökkenésnek indultak a szőlőterületek. Erre példa: 1984–87. között az állami gazdaságok szőlőterülete 3000 ha-ral esett vissza., miközben a fagykárak hatása, a tőkehiány a termőterületen átlagosan a 17%-ot érte el. Az 1987. évi hozamszint – mely az azt megelőző 35 évnek a mélypontja volt – a fagyok előtti 10 év átlagának 38%-ra esett vissza. A szőlő önköltsége viszont az 1983–84. évi 9,1 Ft/kg-ról 19,2 Ft/kg-ra nőtt. Részben a szőlő önköltségének és az átvételi árának, részben a termelésben és feldolgozásban használt ipari anyagok árának emelkedése miatt a palackozott borok és pezsgők 1987. évi teljes önköltsége az 1984. évi 140%-a.

Az 1990-ben leszüretelt szőlő mennyisége 863 ezer tonna volt. Ez a termés mennyiség az előző évinél 49%-kal, az 1986–1990-es évek átlagánál pedig 8%-kal több. A termés 68%-a /588 ezer tonna/ a kistermelők gazdaságaiból származott. A szőlőültetvények ezen a télen nem károsodtak, és a virágzás, a terméskötődés is megfelelő

volt, de aszály sem gátolta szőlő optimális szemnövekedését. A termésátlag így érhetett el rekorderedményt, az 1989. évinél csaknem 50%-kal magasabbat. Egy hóra számítva ez 6500 kg volt, vagyis az évtized legmagasabb termésáhozama. Különösen a nagyüzemek termésátlaga nőtt az előző évihez képest nagyra, de a kistermelői szőlőskertek hektáronkénti terméseredménye is közel harmadával volt jobb az előző évinél */lásd a mellékelt táblázatokat/* A borszőlő termésének növekedését is valamelyest meghaladja a csemege szőlő értékesítési adatai. Azaz étkezési célra 1990-ben 61 ezer tonna szőlőt adtak el. Ez a mennyiség 53%-kal múlja felül az 1989. évi értékesítési adatait és 36 %-kal az 1986–1990. évek átlagát.

A szőlőtermelés tervezett növekedése alapján a hazai borászat 1988-ra 4 millió hl-ben, 1989 és 1993 közötti évek átlagában 5 millió hl-ben, ezt követően pedig 5,5 millió hl borban prognosztizálta az előállítási, értékesítési adatokat. Látható, hogy ez a jövendőlt mennyiség kirívóan magas mértékben haladja meg a csökkenő irányzatú hazai fogyasztói igényeket és a külföldi értékesítési lehetőségeket. 1990-ben a teljes szőlőtermelés 93%-át dolgozták fel /ez volt a borszőlő/, amelyből 5472 ezer hl bort szüreteltek le. Ez a bormennyiség az 1989. évinél 47,5%-kal, az 1986–1990. évek átlagánál pedig 27%-kal több. Dunántúlon ebben a rekordévben az *előállított bor mennyiségében* a megyék sorrendje a következő: Veszprém, Somogy, Tolna, Zala, Komárom–Esztergom, Győr–Moson–Sopron, Fejér, Baranya, Vas. Az alföldi sorrend: Bács–Kiskun, Pest, Csongrád, Jász–Nagykun–Szolnok, Hajdú–Bihar, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Békés, /az ide sorolt Budapest Békés megyét megelőzi/, az észak-magyarországi pedig: Borsod–Abaúj–Zemplén, Heves, Nógrád megyék szerint alakult. A bekövetkezett és tartósnak látszó termékfelesleg az ország szőlőterületeinek a csökkentését teszi szükségessé. Az országos érdekek, de a hatékonysági elvek is azt kívánják meg, hogy a területcsökkentés azokat a szőlőültetvényeket érintse, amelyek termőhelyi adottságuknál, termésbiztonságuknál, fajtaösszetételüknél fogva, ill. a szőlőállomány életkorát és állagát tekintve rosszabbak, ezáltal átlag alatti hozamokat produkálnak és így jövedelmező áru-termelésre alkalmatlanok. A struktúra átalakításban meghatározó tehát egyfelől a termésbiztonság, másfelől viszont a piac igényeinek megfelelő termékszerkezet. Ez utóbbi az eredetvédelemnek, a valós értéket kifejező követelményeknek nem mond ellent, mert a jó ki-próbált fajta az áru-termelés színvonalának fokozásában, az értékesí-

tés javításában döntő. Igen fontos tehát, hogy a *kivágások* elsősorban a megkülönböztetett termőhelyeken /történelmi borvidékek/ kívül elhelyezkedő ültetvényeket ritkítja, azokon belül is legelőször a művelés módja szerint rossz, vagy kiöregedett, leromlott állagú, ezáltal alacsony hozamú árutermelő szőlőskerteket.

Az ilyen irányú szerkezet-korszerűsítés már megindult. 1990-ben a mezőgazdasági üzemek 2151 ha szőlőt vágtak ki, azaz jóval többet, mint amennyit telepítettek /12 ha/. A telepítésekben a mezőgazdasági szövetkezetek közös gazdaságai állnak az élen /578 ha/, azokat követik a kistermelők és gazdasági társaságok /407 ha/ és végül a mezőgazdasági vállalatok és gazdasági társaságok /234 ha/ következnek.

Az utóbbi években a hazai szőlő- és borászat mély válsága következében a két nagy múltú történelmi borvidéken tevékenykedő EGERVIN Borgazdasági Kombinát is nehéz helyzetbe került. Mivel a cég fizetéseképtelenné vált, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal kezdeményezésére a Heves Megyei Bíróság 1991. dec. 23-án végzést hozott az EGERVIN felszámolására. A nagy múltú borgazdaság ugyan megszűnt mint jogutód nélküli vállalati szervezet, de tevékenysége fennmaradt. Az EGERVIN az utóbbi két évben kiutat keresett a privatizációban. Eme átalakulási tevékenységnek megfelelően 14 önálló gazdasági társaságot szerveztek. A szőlő- és borágazat további működéséhez azonban külföldi tőkét kívántak bevonni. A tárgyalások jelenleg is folyamatban vannak., de ez ideig eredmény nélkül. Mindent elkövetnek azért, hogy a korábbi hatalmas vállalati vagyon minél nagyobb arányban magántulajdonba kerüljön /legszívesebben úgy, hogy a szőlősgazdák, a borászok megvásárolhassák azt/. A korrekt módon végrehajtandó tulajdonváltás célja az, hogy az EGERVIN életképes egységei a felszámolási eljárás során gazdasági társaságokká szerveződjenek. Eger város önkormányzatát ennek megfelelően elsősorban a lehetséges egri székhelyű gazdasági társaság problémái foglalkoztatják. Felméri azt, hogy milyen lehetőségek vannak a helyi érdekeltség összefogására. Tervezik azt is, hogy egyfajta hitelezői képviselőt vállaltatnak fel az egri, az Eger környéki polgárok, valamint a gazdaságok és szervezetek javára. Így létrejöhet egy *egri székhelyű, s egri többségű* tulajdoni társaság. Teszik ezt azért, mert megjelenhet itt egy olyan befektető, aki nagyon is áron alul akar vagyonhoz jutni, ami az egri bor piaci helyzetét, az egriek érdekeltségét az eddigieknél is nehezebb helyzetbe

hozhatja. A gazdasági társaság létrehozása azért is szükséges, mert meg nem valósulása esetén darabonként értékesíthetik az egyes vagyონrészeket. Azaz pl. "hordónként" fecsérelhető el a vagyón. Megjelenhet olyan "befektető" is, aki mivel "szabad a vásár" például csak az egri vasúti palackozót venné meg, de mást nem. De jöhet a COCA-COLA cég is, amelynek megint más kellene. Az ilyen kézbe nem tartott "üzletekkel" azonban veszélybe juthat, sőt megszűnhet az egri történelmi borvidék, ill. annak centruma.

Jelenleg más gondok is jelentkeznek. Az 1991. évi szőlőtermelés után a termelőszövetkezetek, de ugyanúgy az egyéni gazdák nem kapták meg idejében a szőlőért járó pénzt. Ezáltal arra sincs anyagi biztosíték, hogy a tavaszi munkálatok idejében és megfelelő minőségben elkészüljenek. Romlik a termelési kedv, s a növényvédelmi teendők elmaradása pl. ronthatja, tönkretetheti a történelmi borvidék állapotát. Szőlőtelepítésekről pedig már nem is beszélnek, mert annak költsége mintegy 600 000 Ft/ha.

Az elmondottakból következik, hogy először is egy stratégia kialakítására van szükség. Vagyis a szőlőből, borászatból élők rétegének megfelelő perspektívát kell látnia maga előtt a szőlészetben és a borászatban. Ebben kölcsönösen segíthetnek az érdekelt települések önkormányzatai, a szőlő- és bortermelők egyesületének helyi tagjai, valamint a termelőszövetkezetek. Ha így életképes tulajdoni hányad, tulajdonosi szervezet jönne létre, akkor kezdeményezően léphetnének fel a korábbi hitelezőkkel a bankokkal szemben. Úgy például, hogy követeléseiket tulajdonosi részre váltsák át, vagyis, hogy a történelmi borvidék iránt lojális tulajdonosként lépjenek be egy majdani társaságba. Ígéretes koncepciónak, társulásnak látszana, ha ebből a volt regionális nagyvállalatból, az EGERVIN-ből egy egri, gyöngyösi és verpeléti osztódással létrejönnének jogutód szervezetek, amiben az EGERVIN – mint korábbi regionális vállalat – eredetei szőlőinek egyharmadára redukálódott vállalkozás működne.

Meggyőződésem, hogy a szőlő- és borágazat jelenlegi súlyos helyzetéből is képes a megújulásra, a hatékony piacentrikus termelés megvalósítására. Erre a megújulásra annál is inkább szükség van, mert a területi elhelyezése mindig is nagy számú munkahelyet, gazdasági felvirágzást biztosított, ill. hozott. Különösen a történelmi borvidéknek. Más termelési kultúrával a szőlészet itt nemigen helyettesíthető. A borgazdaságok feldolgozó kapacitása is nagy érték és

más célra nem is igen konvertálható. A szőlészet- és borászat volt itt a legfontosabb agrárágazat, a nagyüzemek, az egyéni termelők pénzeszközeiket ebbe a "legeredményesebb" ágazatukba, a bortermelésükbe fektették, amihez még jelentős hitelek is igénybe vettek.

Megjegyzendő, hogy a világ ismert "zárt" borvidékein kb. 35–45 millió hl bor terem. Ezek a minőségi borok folyamatosan növekedő áron találhatnak vevőre a világpiacon. A szigorúan szabályozott termelés is elősegíti a piaci egyensúlyt. Ebbe a minőségi piaci körbe kell a magyar történelmi borvidékeket bejuttatni, s a még el nem feledett eredet és minőség védelmével, hatékony piacszerző (marketing) tevékenységgel a magyar bor hírnevét ott megőrizni.

A SZŐLŐTERMELÉS FŐBB ADATAI

Kistermelők

	1981–1985 évek átlaga	1986–1990 évek átlaga	1989	1990	1990 év az	
					1986–1990 évek átlagának	előző évi
					százalékban	
Terület, 1000 hektár összesen	82	88	90	93	105,7	103,3
ebből termő	74	74	75	77	104,1	102,7
Termésmennyiség, 1000 tonna összesen	455	459	432	588	128,1	136,1
ebből: termőterületen	342	366	341	461	126,0	135,2
Termésátlag a termőterületen, kg/hektár	5.080	5.100	4.360	6.500	127,5	149,1
Étkezési célra felhasznált szőlő, 1000 tonna	55	45	40	61	135,6	152,5
Bor (egyszer fejtett), 1000 hektoliter	4.985	4.314	3.711	5.472	126,8	147,5

A SZŐLŐTERMELÉS FŐBB ADATAI

Mezőgazdasági vállalatok és gazdasági társaságok

	1989	1990	1990 év az előző év százalékában
Terület, 1000 hektár összesen	12,0	11,3	94,2
ebből termő	8,4	8,3	98,8
Termésmennyiség, 1000 tonna összesen	39,8	76,7	19,3
ebből termőterületen	36,3	71,9	19,8
Termésátlag a termőterületen, kg/hektár	4.330	8.650	199,8
Étkezési célra felhasznált szőlő, 1000 tonna	1,5	3,0	220,0
Bor /egyszer fejtett/, 1000 hektoliter	326	524	160,7

Mezőgazdasági szövetkezetek

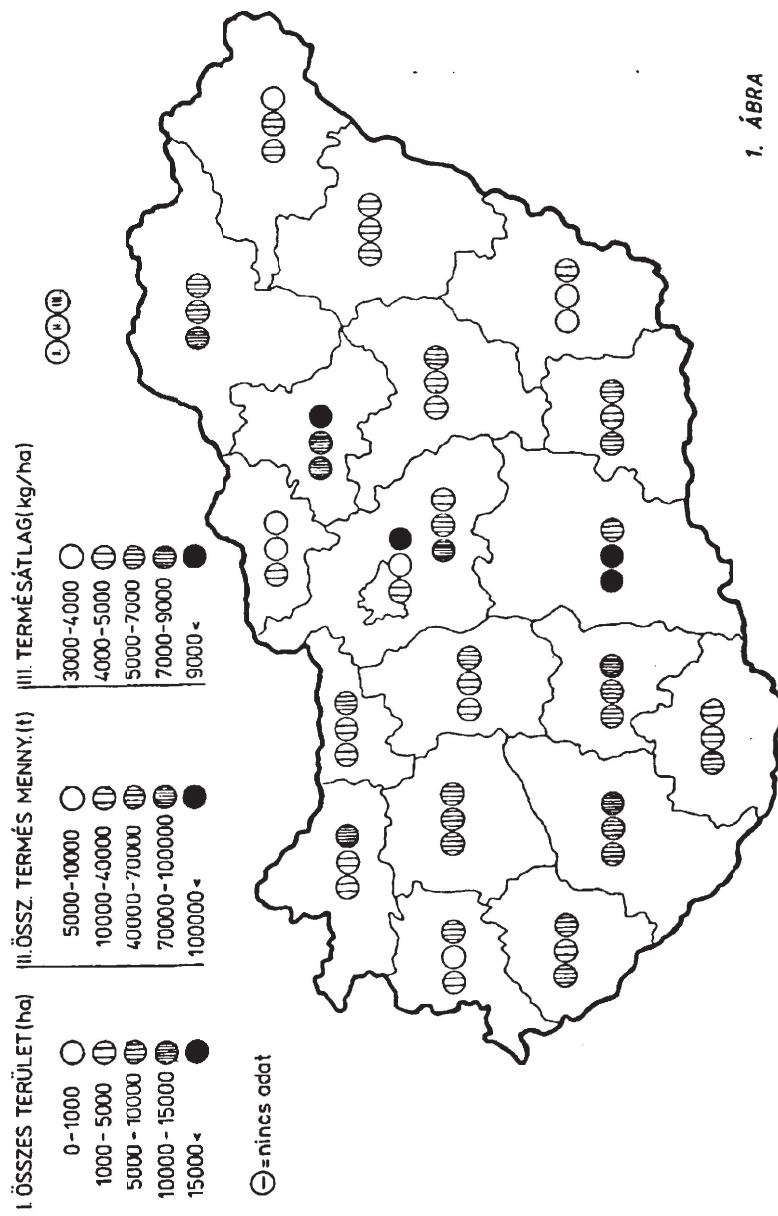
	1989	1990	1990 év az előző év százalékában
Terület, 1000 hektár összesen	31,0	30,7	99,0
ebből termő	24,8	24,1	97,2
Termésmennyiség, 1000 tonna összesen	101,9	188,2	184,7
ebből termőterületen	96,2	180,8	187,1
Termésátlag a termőterületen, kg/hektár	3 880	7 470	192,5
Étkezési célra felhasznált szőlő, 1000 tonna	7,1	13,0	183,1
Bor /egyszer fejtett/, 1000 hektoliter	644	1 234	191,6

A SZŐLŐTERMELÉS FŐBB ADATAI

Összes gazdaság

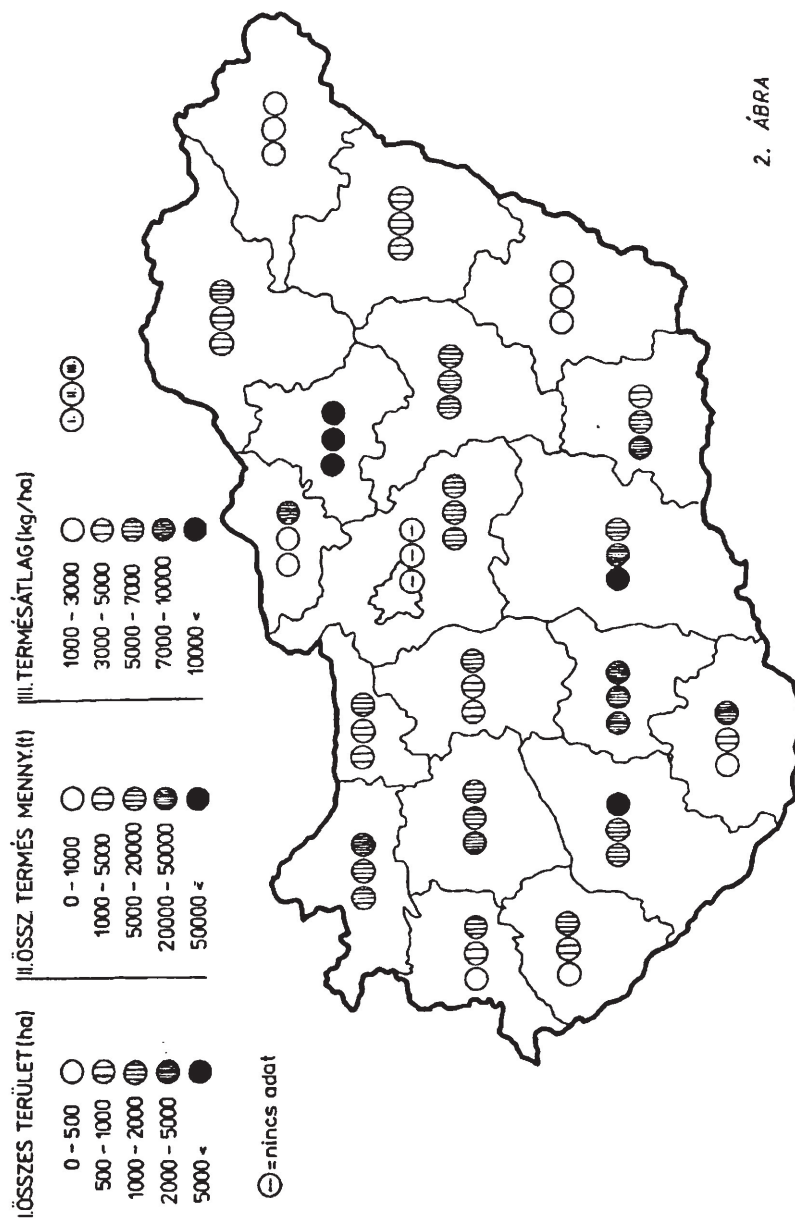
	1981–1985 évek átlaga	1986–1990 évek átlaga	1989	1990	1990 év az	
					1986–1990 évek átlagának	előző évi
					százalékban	
Terület, 1000 hektár összesen	157	142	140	138	97,2	98,6
ebből termő	129	112	110	111	99,1	100,9
Termésmennyiség, 1000 tonna összesen	784	676	580	863	127,7	148,8
ebből: termőterületen	656	569	480	722	126,9	150,4
Termésátlag a termőterületen, kg/hektár	5.080	5 100	4 360	6 500	127,5	149,1
Értékesítési célra felhasznált szőlő, 1000 tonna	55	45	40	61	135,6	152,5
Bor (egyszer fejtett), 1000 hektoliter	4.985	4 314	3 711	5 472	126,8	147,5

AZ ÖSSZES GAZDASÁG(1990)

1. ÁBRA

MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZETEK, KÖZÖSEN MŰVELT (1990)

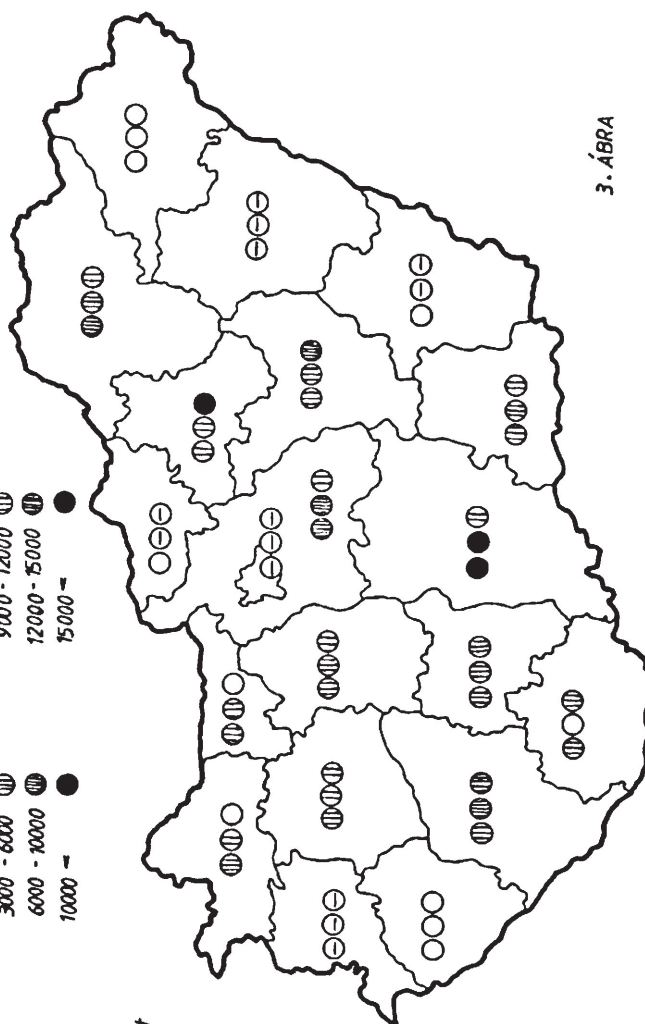
2. ÁBRA

Mezőgazdasági vállalatok és gazdasági társaságok (1990)

I. ÖSSZ. TERÜLET (ha) II. ÖSSZ. TERMÉS MENNY. (t) III. TERMÉSZÁTLAG (kg/ha)

○=nincs adat

3. ÁBRA

I RODALOM

- Bodnár L. /1987/: Az egri és a mátraaljai történelmi borvidék. Heves megyei Tanács Mg. Osztálya. Eger.
- Bodnár L. /1990/: A szőlő és borértékesítés gondjai Heves megye történelmi borvidékein. Tér-idő-társadalom. MTA Regionális Kutatások Központja. p. 418-430.
- Nemzetközi Statisztikai Zsebkönyv /1987/ KSH. Budapest.
- A gyümölcs- és szőlőtermelés 1990. évi főbb eredményei. KSH. Mg. Statisztikai Főosztály, Budapest.
- Bodnár L. /1991/: A szőlő és bortermelés gondjai, különös tekintettel az egri és a mátraaljai történelmi borvidékre. Acta Académiae Peadagogicae Agriensis Nova Series Tom. XX. p. 21–36.